

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐπὶ ὀλίγου καταπαύσας πόλεμος ἐνέσπειρεν εἰς τὸ πλείστον μέρος τῆς ἀνθρωπότητος τὸν πόνον, τὴν θλίψιν καὶ τὴν ὀδύνην. Ἡ καταγίγξις τοῦ πολέμου ἀνεμόχλευσεν ἐκ τῶν ἐγκάτων τὴν ἀνθρωπότητα, ἀνατρέψασα τὴν μέχρι τοῦδε τάξιν καὶ τὰς καλὰς συνηθείας καὶ ἐξήπλωσε πανταχοῦ τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν. Καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὰ εὐρωσι κάποιαν παρηγορίαν ἐρρίφθησαν ἀκάθεκτοι, ὀρμητικοὶ εἰς τὰς ἡδονὰς ὑποδοθηθούτος καὶ τοῦ ὑπερπληθωρικοῦ χορήματος. Πλὴν οὐδὲ καὶ ἐναυθα ἐπέτυχον, ὅπερ ἐπόθουν. Διαίτῃ· Αἱ ταχέως συγκοινωνοῦνται, τὰ ἄφθονα μέσα πρὸς ἀπόλαυσιν ἐπέφερον ταχέως τὸν κόρον. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἔργα τῆς ἐλαφρᾶς λεγομένης φιλολογίας, ὑπεράφθονα ὑπάρχοντα, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν, ἕνεκα τῶν συγῶν μεταφράσεων διαφόρων ἔργων, δὲν δύνανται πλέον νὰ ἰκανοποιῶσι τὴν περιέργειαν τῶν ἀνθρώπων, διότι φαίνονται ὅτι ἀναμασσῶσι παλαιὰ ἢ νεώτερα δράματα, γνωστὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ κοινοῦτα πλέον καταστάνατα.

Ἄλλ' ἢ ἔμφυτος δίψα πρὸς μάθησιν καὶ ὁ πόθος πρὸς διάγνωσιν τοῦ ἀγνώστου, ὠδήγησε πολλοὺς εἰς νέους ἀγνώστους ὁρίζοντας ἀνεκμεταλλεύτους μέχρι τοῦδε. Τινὲς ἀστρονόμοι ἐπειράθησαν νὰ ἐρευνησωσιν ἂν κατοικῶνται αἱ ἀστέρες καὶ πῶς ζῶσι τὰ ὄντα ἐκεῖνα. Ἄλλ' ἐκεῖνο ἡμῶς τὸ ὅποσον διαρκῶς καὶ ἀκαταπαύστως ἀπασχολεῖ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἶναι τὸ ἀδιόρατον μέλλον. Ἰδίᾳ μάλιστα σήμερον, ὅτε εὐρίσκειται εἰς ἀνώμαλον κατάστασιν ὑπὲρ ποτε ἄλλοτε ἢ ἀνθρωπότης, καὶ ὅτε τὰ δεινὰ τὰ ὅποια ὑποφέρομεν οἱ περισσότεροι, ἐκτύπησαν κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον «εἰς τὸ κόκκαλον» φυσικὸν ἦτο νὰ παρουσιασθῶσι τινὲς, οἱ ὅποιοι νὰ ὑπόσχωνται τὴν κατάπαυσιν τῶν ταλαιπωριῶν καὶ νὰ κηρύττωσι τὴν ποθουμένην εὐτυχίαν τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ψυχολογικὴ ἀνάγκη νὰ παραχθῇ τοιαύτη ἐλπίς, διότι ὁ ἄνθρωπος καὶ μέσα εἰς τὰς δυσδαστακτοτέρας θλίψεις, δὲν ἀποθαρρύνεται, ἀλλ' ἐπανακτᾷ νέας δυνάμεις. Καὶ διὰ τὴν παρηγορήσῃ ἐαυτὸν δὲν διστάζει μάλιστα νὰ μεταχειρισθῇ καὶ ὄνειροπόληματα. Ἐγὼ δὲ κατ' ἀρχὰς πιστεύει καὶ ὁ ἴδιος ὅτι εἶνε ψευδεῖς αἱ σκέψεις του, ἐν τούτοις ἐμμένει εἰς τὰς ἰδέας ταύτας ἐξ ἀνάγκης ψυχολογικῆς, ἵνα μὴ καταπέσῃ τὸ θάρρος του, προσπαθεῖ δὲ κατόπιν ν' ἀποδείξῃ, καὶ, ὅτι οὕτως ἔχουσιν! Αὐτὴ ἦτο ἡ ψυχολογικὴ αἰτία, ἐξ ἧς ἐπήγασεν ἡ αἵρεσις τῶν Χιλιαστῶν—Παρουσιαστῶν, ὅτι ὁ Χριστὸς μετὰ τὰ δεινὰ τῆς ἀνθρωπότητος, θὰ ἔλθῃ ἐπὶ τῆς γῆς νὰ βασιλεύσῃ χίλια ἔτη, βασιλείαν ἀπολαύσεως καὶ τρυφῆς καὶ ὑπερισχύσεως κατὰ τῆς κκ' αἰας.

Ἡ διδασκαλία αὐτῆ ἀναφανέσασα τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀνενοῦτο ὁσάκις συμφοραὶ περιεκύκλουν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ κατέπαυεν ὅπου ἦτο εὐτυχία ἐπανήρχετο εἰς τὸν κόσμον. Σήμερον δὲ ὅτε ἡ ἀνθρωπότης ζῇ εἰς μίαν ἀβέβαιον κατάστασιν, ὅτε αἱ πληγαὶ τοῦ συγκλονιστικοῦ πολέμου, ὅχι μόνον δὲν ἐπουλοῦνται, ἀλλὰ καὶ πυροροοῦσι καθιστάμεναι γάγγραιναν κακοσμήτους μορφῆς, ὅτε μεγίστη ὀλινονομικῇ κρίσει βασιλεύει εἰς τὰ ἔθνη, ἢ ἀδικία μὲ γυμνὸν τὸ προσωπεῖον ἐμπαίζει τοὺς πάντας, καὶ ὁπότε πλέον ἐμπιστοσύνη δὲν ὑπάρχει, εἰλικρινεῖα, οὐδὲ

φιλανθρωπία, φυσικώτατον ἦτο νὰ ἐγερωθῇ πάνοπλος ἢ αἵρεσις τῶν χιλιαστῶν ὡς πανάκεια, ὑποσχομένη τὴν τελείαν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν στενόχωρον κατάστασιν καὶ ἀνατολὴν αἰσίου μέλλοντος.

Ἀναυνεστήθη ἡ αἵρεσις ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου διακλαδωθείσα πανταχοῦ χάρις εἰς τὴν φανατικότητα τῶν ὁπαδῶν τῆς καὶ εἰς τὸ ἄφθονώτατον χρήμα τὸ ὅποσον διαθέτει, ἐπέτυχε νὰ προσελκύσῃ πολλοὺς. Ἐπέθησαν εἰς ἐνεργεῖαν βιβλία ὑπεράφθονα, περιοδικὰ εἰς διαφόρους γλώσσας ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου κοσμοῦμενα μὲ θαυμασίας εἰκόνας, καὶ ἐνεργοῦνται διαλέξεις εἰς πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὰς Ἀθήνας μάλιστα ἵνα κάμωσιν ἐντύπωσιν ἐνοικιάζουσι θέατρα ἀντὶ κολοσσαίας ἀμοιβῆς ὅπως ὁμιλήσωσι διαθέτουσι ἀμύθητα ποσὰ πρὸς διάδοσιν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν διὰ τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων. Ἡμεῖς δὲ χωρὶς νὰ θέλωμεν νὰ προδικάσωμεν ἐκ προκαταλήψεως τὴν διδασκαλίαν ταύτην, ὅα ἀναφέρωμεν Ἰσὺν τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν· Ἰσὺ θὰ ἐκθέσωμεν τὴν διδασκαλίαν τῶν καὶ Ἰσὺ θὰ κάμωμεν κριτικὴν ἐξέτασιν πρὸς τὴν Ἀγίαν Γραφήν ἐπὶ τῆς ἑποίας στηρίζονται ἵνα ἐξυγαγῶμεν τὰ πραγματικὰ συμπεράσματα.

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ

Α' Ἡ πρώτη ἐμφάνισις.

1. Ἀφορμὴ. Ἄξων περὶ τὸν ὅποσον περιστρέφεται σύμπασα ἡ ἱστορία καὶ κέντρον περὶ τὸ ὅποσον περιδινεῖται ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης, εἶναι ὁ Χριστὸς. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ λυτρωτὴς τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τὴν αἰώνιαν καταδίκην, εἰς τὴν ὅποσαν ὠδήγηται ἡ παρακοὴ τῶν Πρωτοπλάστων, ὁ οὐράνιος ἐκεῖνος Διδάσκαλος, ὁ ὅποιος ἀπεκάλυψε τελείως τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς υἱὸς μονογενῆς καὶ Θεὸς καὶ ὅστις χορηγεῖ εἰς τοὺς πειθαρχούντας εἰς Αὐτόν, μετὰ τὴν ἐξοδὸν τοῦ παρόντος κόσμου, τὴν ἀνέκταστον μακαριότητα. Τὰ ὅμιχτα τῶν ἀνθρώπων, οἱ μύχιοι πόθοι τῆς ψυχῆς, πρὸς Αὐτόν ἀδιακόπως ἐνητένιζον ἐκπαλαί. Οἱ προφῆται διαρκῶς ὕψουν τὸν νοῦν τοῦ περυσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸν μέλλοντα Λυτρωτὴν. Ὅσῳ δὲ ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς ποικιλοτρόπως ἐδοκιμάζετο, εἴτε διὰ πείνης, εἴτε διὰ συγῶν ἐπιδρομῶν τῶν εἰδωλολατρικῶν ἐθνῶν καὶ δὴ διὰ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας, τόσῳ ἐπόθει τὴν ἀπαλλαγὴν. Οἱ προφῆται περιέγραφον μὲ τὰ ζωηρότερα χρώματα καὶ ἐναργεστέρους χαρακτηρισμοὺς τὴν ἐνδοξὸν ἔλευσιν τοῦ Μεσσοῦ καὶ τὴν Πνευματικὴν Αὐτοῦ Βασιλείαν, χωρὶς ποτε νὰ παραλείπωσι καὶ τὴν ταπεινὴν τοῦ Χριστοῦ ἔλευσιν ὡς διδασκάλου τῆς ἀνθρωπότητος. Πλὴν, οἱ παχυλοὶ τὸν νοῦν Ἰουδαῖοι βαυκαλιζόμενοι μάλιστα ὑπὸ τῶν ἐξωγακωμένων Ραβινικῶν διδασκαλιῶν, ἐφρόνον ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἔλθῃ ὡς τις ἐνδοξος κοσμικὸς βασιλεὺς, θὰ ἐπανίδρυσεν τὸ καταπεσὸν κράτος τοῦ ἐνδοξοτάτου Δαβὶδ, θὰ ἀπήλασεν ἀπὸ τῶν δεινῶν τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ, ὑπὸ τὸ σκήπτρον αὐτοῦ θὰ ἐπέτασσε πάντας τοὺς λαοὺς. Τοιαῦτα ἄτυχως μωρὰ καὶ ἀνόητοι ἰδέαι ἐκυκλοφόρουσαν μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, ὁπότε ἐν ταπεινῇ μορφῇ (Φιλίπ. 2, 7—8) παρουσιάσθη ὁ Χριστὸς ἵνα ἀνορθώσῃ τὸν καταπεπτωκότα ἀνθρώπον, ἐνώπιον αὐτῶν. Ἄλλ' οὕτοι ἀντὶ νὰ διακρίνωσι τὴν ὑπὸ τῶ ἀνθρωπίνῳ σώματι κρυπτομένην

θεότητα τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν» (Α΄ Κορινθ. 2, 8.). Ἀτυχῶς δέ, οὐδὲ οἱ Ἀπόστολοι πρὶν καθιερωθῆσθαι ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἦσαν ἀπληρώμενοι τοιοῦτων προλήψεων. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἐρωτῶσιν ἀγγελῶς: «Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν Βασιλείαν τοῦ Ἰσραήλ;» (Πράξ. 1, 6). (Κύριε κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον ἢ ἐπανδρώσεις τὴν Βασιλείαν τοῦ Ἰσραήλ;) Κατόπιν ὁμοῦ καθοδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θεωροῦσι τὴν Βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ Πνευματικὴν, ὡς ρητῶς ὁλοῖ ὁ Παῦλος, Α΄ Κορινθ. 1, 6), ὁ Πέτρος, (Πράξ. 3, 21), ὁ Ἰωάννης, (Α΄ Ἰωάν. 3, 2—3), καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι.

Β' ἢ Πευτέρω ἐμφάνισις.

2. Εἰσηγηταί. Πλὴν τινὲς ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοὶ πρὸς τὰ ἐπιγίαια προσηλωμένοι μᾶλλον ἢ πρὸς τὰ οὐράνια, ἐξηγουῦντες κατὰ γράμμα χωρία τινὰ τῆς τε Παλαιᾶς (Ἠσαΐου 11, 6) καὶ Καινῆς (Ματθ. 26, 29) Διαθήκης, ἐφρόνουσι ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ θὰ ἦτο ἐπιγίαιος καὶ ἐγγύς. Ἐκείνος δὲ ὁ ὁποῖος ἠσπᾶσθη, ἀνέπτυξε καὶ ὥρισε μάλιστα χιλιετὴ τὴν Βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀναφέρει ὁ Γάιος ὁ Πρεσβύτερος Ρώμης καὶ Διονύσιος Ἀλεξανδρείας, παρ' Εὐσεβίου (Εὐσεβ. Ἐκκληστ. Ἱστορ. βιβλ. 3 κεφ. 28), ὑπῆρξεν ὁ αἱρετικὸς **Κήρινθος**. Ἄνδ' ἐθελήσωμεν νὰ ἀνεύρωμεν ποῖα ἦτο ἡ ἀφορμὴ, ἢ ἴδωμεν ὅτι ἔδαφος παρέσχεν ἡ φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς καὶ ἡ παρερμηγεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἐν τῷ προφητικῷ καὶ ποιητικῷ μυστικῷ τῆς ἀποκαλύψεως (Ἀποκαλ. 20, 4—6) ὑπὸ τούτων συμβόλων καὶ εἰκόλων, παρίσταται ὅτι θὰ γίνῃ ἡ πρώτη Ἀναστάσις καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ βασιλεύσῃ 1000 ἔτη. Πασιφανέστατα δὲ ἐνταῦθα, ὡς κατόπιν θὰ ἀποδείξωμεν, αἱ εἰκονικαὶ καὶ συμβολικαὶ αὐταὶ ἐκφράσεις δὲν πρέπει νὰ ἐξηγηθῶσι κατὰ γράμμα, ἀλλ' ὅτι σημαίνουν ἀπλῶς διὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Χριστοῦ οἱ δεκτικαὶ ἀνίστανται ἡθικῶς ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας (Ρωμ. 6, 4—5) καὶ ὅτι βασιλεύει ὁ Χριστὸς πνευματικῶς ἐπὶ τῶν καρδιῶν τῶν ἀνθρώπων μακρότερον χρονικῶν διάστημα ὡς ὕπονοιε ἡ ἐκφρασις 1000 ἔτη. Ἐν τούτοις μὴ ἐρμηνεύοντες ὀρθῶς τινὲς τῶν Χριστιανῶν τὸ χωρίον τοῦτο καὶ πλάττοντες διὰ τῆς πλουσίας φαντασίας αὐτῶν ἀνθρωποπροσέη διὰ τὸν Χριστὸν ἐμύρωσαν τὴν σφαλερὰν δοξασίαν περὶ χιλιετοῦς ἐπιγίαιου βασιλείας. Καὶ ἴδου πῶς ἐσκέφθησαν. Ἐν τῷ 89 ψαλμῷ (Ψαλμ. 89, 4) λέγεται «χιλία ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σου Κύριε, ὡς ἡ ἡμέρα ἡ χθὲς, ἥτις διήλθε, καὶ φυλακὴ ἐν νυκτὶ» καὶ παρὰ Πέτρῳ λέγεται (Β΄ Πέτρ. 3, 8) «μία ἡμέρα παρὰ Κυρίῳ, ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία». Ὡστε, εἰπον παρὰ τῷ Θεῷ, ἡ ἡμέρα ἰσοδυναμεῖ πρὸς χίλια ἔτη. Ὁ κόσμος ἐγένετο εἰς ἕξ ἡμέρας, τὴν δὲ ἐβδόμην ἡμέραν ἀνεπαύθη. Ἄρα ὁ κόσμος θὰ διατηρηθῇ ἐπὶ ἕξ μεγάλαις ἡμέραις ἥτοι ἐπὶ ἕξ χιλιάδας ἔτη ὡς δὲ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν ἀνεπαύσθη ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς δημιουργίας, οὕτω καὶ τὴν ἀνθρωπότητα κατὰ τὴν ἐβδόμην χιλιετηρίδα θὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς μακαρίαν ἐπίγειον ἀνάπαυσιν. Καὶ ἰδέα αὕτη συμβιδάζουσα χριστιανικὴν ἀκρίβειαν καὶ ἀνατολικὴν φαντασίαν ἐνιαχοῦ εὗρισκεν ἔδαφος. Εἰς δὲ τὴν Φρυγίαν, ἥτις ἦτο ἔδρα παντὸς περὶ τὸ σῶμα ἀφορώντος ἀγαθοῦ, εὐκόλως διεδόθη. Πάπας δὲ ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, ἀνὴρ μὲν κατὰ ἄλλα

εὐσεβῆς καὶ χρηστὸς, μικρόνους δὲ καὶ εὐπίστος ἠσπᾶσθη τὸν χιλιετηρὸν ὡς μαρτυρεῖ ὁ Εὐσεβίος (Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορία Βιβλ. 3 κεφ. 39). Ἐπίσης κατὰ τούτους τοὺς χρόνους αἱ κυκλοφορήσασαι Σιδύλλειοι προφητεῖαι ὑπεστηρίζον περὶ σαρκικῶν ἀπολαύσεων ἐν τῇ χιλιετῇ βασιλείᾳ καθὼς καὶ ἡ Διαθήκη τῶν δωδεκά Πατριαρχῶν, πρὸς δὲ, τοιαῦτα ἐδόξαζον καὶ οἱ Μοντανισταὶ (Διομ. Κυριακοῦ Ἐκκλ. Ἱστορία Τ. Α΄ σελ. 113). Ὡς εἰκὸς οἱ κακοδοξία αὐταὶ ἐσελεγκυαν τὴν προσοχὴν εἰς καὶ ὅλον τὸν Ἐκκλ. Ἱστορ. 8 κεφ. 24), τὸς ἐπίσκοπος ἐν Αἰγύπτῳ ἐφρόνει τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ («Ἰουδαϊκότερον τὰς ἐπιγγελλόμενας τοῖς ἁγίοις ἐν ταῖς Θεαῖς Γραφαῖς ἐπαγγελίας ἀποδοθῆσθαι διδάσκων, καὶ χιλιάδα ἐτῶν τρυφῆς σωματικῆς ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἔσεσθαι ὑποτιθέμενος»). Ἐναντίον τούτου ἀντεπεξῆλθεν ὁ εὐαγγελικὸς καὶ πολὺπλαγκτος ποιμὴν τῆς Ἀλεξανδρείας Διονύσιος, οὐχὶ δι' ἀπορισμοῦ ἢ ἀναθεματισμοῦ, ἀλλὰ διὰ καινοπρεποῦς ὄντως τρόπου καὶ διαγωγῆς Χριστιανοπροποῦς. Μετέθε ὁ ἴδιος εἰς τὰ μέρη ἔνθα ἐλυμαίνετο ἡ αἵρεσις αὕτη τοὺς πιστοὺς καὶ ἐκάλεσαν ἀπαντας τοὺς ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ λαϊκοὺς. Καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀπὸ πρωῆς μέχρις ἐσπέρας ὅλιος πατρικῶς ἐδίδασκεν, ἔλυε τὰς ἀπορίας πάντων καὶ ἠρμήνευε τὰς ἐπιφερομένας ἐνστάσεις. Ἄφ' οὗ δὲ ἠρμήνευσε πάντα τὰ σχετικὰ χωρία, καὶ ἀφ' οὗ ἐπείσθη τέλος. («^ο) τὸ τῆς διδαχῆς ταύτης ἀρχηγὸς καὶ εἰσηγητὴς Κερκακίων ἐν ἐπηκόῃ πάντων τῶν παρόντων ἀδελφῶν ὡμολόγησε καὶ διαμαρτύρητο ἡμῖν, μηκέτι τοῦτο προσέξειν μηδὲ διαλέξασθαι περὶ τούτου, μηδὲ μνησθῆναι μηδὲ διδάξαι, ὡς ἱκανῶς ὑπὸ τῶν ἀντιλεχθέντων ἠρημένος—παισιμένος»). Ἐκτοτε πλέον ἐκλείπει ἡ περὶ χιλιετηρίου δοξασία, ἵνα ἀναφανῇ κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας τῆς ἀμαθείας. Καὶ δὴ ἐν τῇ δύσει περὶ τὸ 1000 μ. Χ. ἐνόμισάν τινες, ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν θὰ ἀνατελεῖ ἡ ἡμέρα τῆς παλιγγενεσίας, ὁπότε ἀνεύψαν καὶ πάλιν ἡ χιλιετηρὸν ἰδέα (Εὐαγγελικὸς Κήρυξ ἔτος 1857 Τ. Α΄ σελ. 69) ἐξ ὧν προσεκήθησαν οἱ σταυροφορικὸι πόλεμοι. Κατὰ δὲ τὸν Β' αἰῶνα ὑπὸ Ἰωακείμ Φλώρα ἡγουμένου Κιστερικιστῶν ἐν Καλαβρία, ἐξεδόθη σύγγραμμα «αἰώνιον Εὐαγγέλιον» καλοῦμενον διαλαμβάνον ὅτι νέα ἐποχὴ ἐμελλε νὰ διαδεχθῆ τὴν μέχρι τοῦδε.

Ἡ ὀρθοπροσέη δὲ μεταρρυθμισίς ἐν Εὐρώπῃ, ἥτις ἀνεξωγόνησε τὰς ἀρχαίας αἱρέσεις, φυσικὸν ἦτο νὰ ἐξαγάγῃ εἰς φῶς καὶ τὴν δοξασίαν τοῦ Χιλιετηρίου. Πολλοὶ Διαμαρτυρόμενοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὠνειροπόλουσαν εὐδαιμονοστεροὺς χρόνους ἐπὶ τῇ προσεχῇ καταστροφῇ τοῦ Πάπα. Ἰδίως δὲ οἱ Ἀναδαπτισταὶ παχυλώτατα ἐξελάμβανον τὴν χιλιετὴ βασιλείαν. Ἦσαν βεβαίως ἀνθρώποι οἵτινες ἤθελον νὰ συνδύαζωσαν ἠδονικὰς ἀπολαύσεις μὲ μελλοντικὰς ἀξιώσεις τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου. Διὸ τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει τὸ Ἰωακείμ Φλώρα, καὶ ὁ Οὐαλεντίνος Βεργελοῦ.

Ἐτι δὲ ἐνατάθησαν αἱ ἰδέαι αὐταί—ὅπως καὶ σήμερον—μετὰ τὰς δηλώσεις, ἐρημιώσεις, καὶ τὰς μυριονέκρους μάχας τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου τοῦ 17^{ου} αἰῶνος Φιλίππος τῆς Νεάγγερος περιορχόμενος τὰς πόλεις διέδιδε προκηρυσσάντων αὐτοῦ, ἀποπειρώμενος νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὑπάρχει τρίτος αἰὼν, ἢ διαθήκη πνεύματος. Ἐν Ὀλλανδία ἔτυχε μεγάλης ὑπόδοχης. Σουηδὲς δὲ τῆς γυνή, ἔθεσε πλάκα ἐπὶ τῆς θύρας αὐτῆς ἐν ἣ ἦσαν γεγραμμένα: «Ἐνταῦθα κατοικεῖ ἡ τῆς Χιλιετοῦς Βασιλείας Προφήτις, Ἐὐα Μαργαρίτα Χαριτίνη». Τελευταίον δὲ ἐφημίσθη ὁ Οὐδέλμος Πέτροσιος, ὅστις ἐδίδουσκεν ὅτι ἀμέσως θὰ ἰδρῦται πέμπτη ὡς ἐπιστράφησι, τελευταίαν βασιλείαν ὁ Χριστός. Διὰ τοιοῦτον προφητικῶν ἐπιφανῶντο οἱ Ἐνθουσιασταὶ (Inspiriten) διακηρυζόμενοι, διεγείροντες πανταχοῦ τῆς Γαλλίας τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Γερμανίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος Ἡλίας ὁ Ἑλλήνος συνέντησεν ἀδελφότητα ἐν Ἐλβερετέλῃ καὶ Ρουσσόδορῃ ἐν ἣ διέτριβε διασχυρίζομενος ὅτι αὐτὴν ἔθηκεν ὁ Θεός, «Καινήν Ἱερουσαλήμ (Ἀποκάλ. 21, 2). Ἐὐ λυπηρὸν δὲ εἶναι ὅτι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον κατέληξε ἡσχὴν ὑπὸ ἐπιδημίας χιλιεστικῶν ἰδεῶν, ὅχι μόνον ἀποστολῶν, ἀλλὰ καὶ σοφῶν. Ὡς ὁ Ἑμμανουὴλ Σουηδεμβέργιος, ὅστις προφήτευσεν ὅτι θὰ ἤρχιζεν ἡ χιλιετής βασιλεία τοῦ 1770. Οἱ Ἄγγλοι φωτιστὸι Βουρνέτος καὶ Οὐέστον ἐνόμιζον ὅτι ἡ χιλιετής βασιλεία θὰ γίνῃ διὰ μετασχηματισμοῦ τῆς γῆς. Ὁ δὲ I. A. Βέγγελος ἀνεκάλυπτε ὅτι ὑπολογισμῶν τοῦ Θεοῦ Ἀποκάλυψις, ὅτι ἡ χιλιετής βασιλεία θὰ ἀρχίσῃ τὸ 1836.

Γ' Νεωτέρω ἐκδηλώσεις.

Καὶ ἐν ὧ κατ' ἐπανάληψιν διεψεύθησαν οἱ ὑπολογισμοὶ τῶν Χιλιεστικῶν, ἐπέπρωτο ἡ πάντοθεν περιωρονομένη αἵρεσις παρὰ τὴν πρόβδον τῆς Θεολογ. ἐπιστήμης, νὰ παρουσιασθῇ αὕτη ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ, τῇ Ἀμερικῇ, τῇ χώρᾳ τῶν παραδόξων, κατὰ τὴν καινότερον μορφήν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἱερουσιασταί» (Sec-id Adventists) ἢ Σπουδασταὶ τῶν Γραφῶν ἥτις ὑπάρχει καὶ μέχρι σήμερον. (Καινὴ διδασκίαν Μάρτιος 1920 σελ. 168—169 καὶ Ἀνάπλασις 1 Μαρτίου 1922 σελ. 10). Ὁ Οὐέλλιαμ Μίλερ ἀνήκων εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Βαπτιστῶν (Ρώσσελ Χαραυγὴ χιλιετηρίδος σελ. 275) παρουσιάσθη τὸ 1831 καὶ ἤρξατο νὰ διδάσκῃ ὅτι ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου εἶναι προσεχής. Μάλιστα δὲ διὰ συγγράμματός καθώρισεν τὸν χρόνον τῆς χιλιετοῦς Βασ. τὸ 1843. Διὰ νὰ ἀνακοινώσῃ δὲ τὰς ἰδέας μὴ φεισθεὶς κόπων, προέβη εἰς τὴν ἐκδοσὴν ἐφημερίδων ὑπὸ τοῦς χαρακτηριστικῶς τίτλους «Ἡ μεσονύκτιος κραυγὴ», «Ἐξ σημεῖα τῶν καιρῶν», «Ἡ ἐγεστηρία κραυγὴ». Ὡς ἦτο δὲ ἐπόμενον διεψεύσθη καὶ ἐν τούτοις ἐτόλμησε ἐν τῇ συνελεύσει τῶν ὁπαδῶν του νὰ ὀρίσῃ καὶ πάλιν ὡς χρόνον τῆς ἐλευσεως τὴν 22αν Ὀκτωβρίου 1844. Ἀλλ' οὐδὲ καὶ τότε ἐπληθύνεν ὁ παραδοξολόγος οὗτος ἀνὴρ. Ἐπίστευσαν ἕμωσ εἰς τὰ παραδοξολογήματα ταῦθα ἀρκετοὶ Ἀναβαπτισταὶ καὶ Μεθοδισταί. Οἱ ὁπαδοὶ του δὲν ἔπαυσαν νὰ ἀναμείνωσιν ἐγγὺς τὴν δευτέρα Παρουσίαν τοῦ Κυρίου. Ὅτε κατὰ τὸ 1870 ἐνεφανίσθη ὁ Κάρολος Ρώσσελ ἐν Allghany τῆς Ἀμερικῆς, θεωρούμενος ὑπὸ τῶν ἰδίων «ὁ μέγιστος τῶν ἐρημνευτῶν τῶν νεωτέρων χρόνων» (Ρώδερ-

σορδ. Ἐκκατομμύρια ἤδη ζώντων οὐδέποτε θὰ ἀποθάνωσιν σελ. 18) καὶ «ἑεροκηρύκιον» (Ρώδερορδ. Ἡ κηθάρω τοῦ Θεοῦ § 417) ὅστις ἐκραταίωσε τὴν αἵρεσιν τούτην ἐκδοῦς πολλὰ βιβλία ὡς: Ἐὐ σχέδιον τῶν αἰῶνων», «Ἡ μάχη τοῦ Ἀρμαγεδδῶνος», «Ἡ μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων κατάλλαγή κλπ. (Ρώδερορδ. Ἡ κηθάρω τοῦ Θεοῦ § 417—420). Εἶπε δὲ οὗτος ὅτι ἡ ἐβδόμη χιλιετηρίς ἤρχισε τὸ 1872 (Χαραυγὴ χιλιετηρίδος σελ. 35) ἢ τὸ 1873 (Αὐτ. σελ. 44) τὸ δὲ 1874 ἔρχεται ὁ Χριστός ἐν ὀνόματι τῶν χιλιεστικῶν «ὡς νυμφίος καὶ βασιτεῖς», τὸ δὲ 1878 ὡς βασιτεῦς ἀόρατος, (Αὐτ. σελ. 283—283) καὶ τὸ 1914 ὀριστικῶς ἐπακολουθεῖ ἡ ὀρατὴ χιλιετής βασιλεία τοῦ Χριστοῦ καὶ καταστρέφεται ὁ κατ' ὄνομα Χριστιανισμός. Τέλος ὁ δικαστὴς ὁ Ἰωσήφ Ρώδερορδ ὀρίζει ὅτι ἡ χιλιετής βασιλεία τοῦ Θεοῦ θὰ ἀνατελεθῇ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1925 καὶ δὴ κατὰ τὸν Ὀκτωβρίον.

Μεταξὺ δὲ τῶν ὁπαδῶν τῶν παρούσων, ἐπλήθων ῥήγιμα, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐνεκα τῆς διαφόρου ἀντιλήψεως περὶ ἀναστάσεως τοῦ σώματος, περὶ ἀθηνάσας τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μετὰ θάνατον καταστάσεως καὶ οὕτω ἀπετελέσθησαν ἡ διάφοροι κοινότητες. Ἡ λύσσα μετὰ τὴν ὁποῖαν πολεμοῦσιν ἀλλήλους εἶναι μεγαλύτερα, (Λόγος Φωσφόρος σελ. 90α 91α) ἢ πρὸς τοῦς μὴ παραδοχομένους τὰς παραδοξολογίας τῶν. Ὁ ζήλος ὅμως τῶν ὁποῖον δεικνύουσι πρὸς ἀλλήλους τῶν ἰδεῶν τῶν, ἢ ὀρατῆς τὴν ὁποῖαν ἐνακτύττουσι πρὸς προσηλυτισμὸν καὶ τὰ χρηματικὰ ποτὰ τὰ ὁποῖα ἐξοδεύουσι πρὸς προπαγανδιστικῶς σκοποῦς, κινουσιν ὄντως τὸν θυμῶν. Πρὸ τοῦ 1920 ἡ αἵρεσις αὕτη εἶχαν ἐν Ἀμερικῇ 118.000 ὁπαδοῦς, 2.994 Ἐκκλησιαστικῶς ὀργανώσεις, ἐχούσας 1.463 λειτουργοῦς. Προβλέπουσι δὲ καὶ περὶ μορφώσεως διὰ τοῦτο ἔχουσιν ἐπὶ τὰς Κολλέγια (λύκεια), δύο Ἱεραικῶς σχολὰς, δύο Ἱεραικοστολικά σωματεία καὶ ἐν σωματείον τῶν νέων. Πλέον τῶν 11 περιοδικῶν ἔχουσιν ἐν χρήσει μετὰ χαρακτηριστικῶς ἐπιγραφῶς, «Σκοπία πύργου» «Ὁ λόγος Φωσφόρος» «Ἐρημνευτῆς τῶν γραφῶν» «Ὁ Σπουδαστής τῶν Γραφῶν» κλπ. Ἐπίσης ἐξέδωκαν καὶ διάφορα συγγράμματα, δι' ὧν ὑποστηρίζουσι τὰς διδασκαλίας τῶν ὡς «Ἐκκατομμύρια ἤδη ζώντων οὐδέποτε θὰ ἀποθάνωσι» «Ἐὐ σχέδιον τῶν αἰῶνων» «Ὁ καιρὸς ἐστὶν ἐγγύς» «Ἐλοθέτω ἡ Βασιλεία σου» «Ἡ μάχη τοῦ Ἀρμαγεδδῶνος», «Ἡ καταλλαγή μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου», «Ἡ κηθάρω τοῦ Θεοῦ» κ.λ.π. τὰ ὁποῖα μεταφράζονται εἰς διαφόρους γλώσσας καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἐὰν δὲ ἐπισταμένως μελετήσῃ τις αὐτὰ, θὰ ἴδῃ ὅτι ἀναμεισσωσὶ σχεδὸν τὰ ἴδια, ἐνίοτε δὲ στερεοτύπως μετατυπῶνται ὡς ἡ «Σκοπία τοῦ Πύργου 15 Ἀυγούστου 1921, εἶνε ἀπαρραλλάκτως ὁμοία πρὸς τὸν «Λόγον Φωσφόρον» Φεβρουαρίου 1923. Συντηροῦσι δὲ 2.496 Κυριακὰ Σχολεῖα μετὰ 17.986 διδασκάλους καὶ 99.225 μαθητευομένων. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ δὲ αὐτῶν περιουσία τὸ 1910 ἀνῆρχετο εἰς 1.236.345 δολλάρια. Πρὸς προσηλυτισμὸν ὁπαδῶν δὲν φειδονται, οὔτε χρημάτων, οὔτε μόχθων. Εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἄλλας μεγαλοπόλεις ἐνοικιάζουσιν αἰθούσας, θέατρα, ἀντὶ κολοσιαίου μισθώματος ἵνα ἐμποιήσωσιν ἐντύπωσιν κατὰ τὰς ὁμιλίας τῶν. Πληθύνουσι δὲ ἀφθονα χρήματα εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἵνα ἀφ' ἐνός μὲν διαφημίσωσι τὸ περι-

χόμενον τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα ἐξάρωσι τὰς διδασκαλίας τῶν. Ἐδραν ἢ αἵρεσις αὕτη ἔχει τὴν Νέαν Ἰορκὴν καὶ τὸ Μπρωκλιν τῆς Ἀμερικῆς. Κατορθῶναι δὲ ἐν Ἀμερικῇ γὰρ ἔχει περίπου 120.000 ὁπαδούς, ὅπως εἴπομεν ἕνεκα τῆς πανσπερμίας τῶν διαφόρων ἐθνῶν τὰ ὅποια ἐκεῖ ὑπάρχουσι καὶ ἕνεκα τῆς ἀμαθείας τῶν ἐργατῶν. Ἐπιτυχῶς προσελκυσαν καὶ μερικοὺς ἐκεῖ μετανάστας Ἕλληνας τοὺς ὁποίους καὶ ἐξαπέστειλαν ὡς προπαγανδιστὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης δὲν δύνανται γὰρ εὐδοκίμησιν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ἀριωτέραν μόρφωσιν τῶν κατωτέρων λαϊκῶν τάξεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἕνεκα τῆς καταδειξίως ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων τοῦ σφαλεροῦ τῆς γνώμης τῶν. Ἐσχον δὲ ἐκάστοτε διαφόρους διδασκάλους. Ἄλλ' ἐκεῖνος ὅστις θεωρεῖται ὡς ὄργανον τοῦ Θεοῦ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος εἶναι ὁ Πάστωρ Ρῶσσελ. (Δόγος Φωσφόρος Ἰανουάρ. 1923 σελ. 23). Ἱστορίαν περὶ παρουσιαστικῶν διαφωτιστικῶν ἐν τῇ νεωτέρᾳ αὐτῶν ἐκδηλώσει ἐγγράφην ὁ κ. Μικκαριώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (Καινὴ διδαχὴ Μάρτιος 1920 σελ. 168—169.) καὶ ἡ Ἀνάπλασις 4 Μαρτίου 1922. Μικρὰν δέ, ἀλλ' ἐμβριθῆ ἀπολογητικὴν μελέτην ἐγγράφην ἡ Ἰωὴ ἐν τοῖς ὑπ' ἀριθ. 538, 541 φύλλοις 1922. Τοιαύτῃ δὲ ἐν συντόμῳ εἶναι ἡ ἱστορικὴ αὐτῶν ἐξέλιξις.

B. ΔΙΑΤΥΠΩΣΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΩΝ

A' Χριστολογία

1. Ἡ ἐν χρόνῳ γέννησις τοῦ Χριστοῦ: Νῦν δὲ ἐρχόμεθα γὰρ διατυπώσωμεν τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν καὶ πρῶτον θὰ ἐκθεσωμεν πῶς ἐκλαμβάνουσι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι αἰώνιος, ἀλλ' ἦτο καιρὸς, ὅτε δὲν ὑπῆρχε. Τοῦτο ὑπενομιλεῖ τὴν κακοδοξίαν τοῦ Ἀρείου, οὗτινος ἡ διδασκαλία καταδικάσθη ἐν τῇ Α' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ τὸ 325. Ἦτο λέγουσι «πνευματικὴ τις δύναμις» ἢ «ὑπερτέρα ἐκφανσις τῆς δημιουργίας». Ἡ μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καταλλαγὴ κεφ Γ'. Ἦτο διαγγελεὺς τοῦ Θεοῦ ὡς ὁ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος ἐκλαμβάνει. (Ρώδερφορδ. Ἡ Κιθάρα τοῦ Θεοῦ § 162.). Καὶ συλλογίζονται ὡς ἐξῆς. «Δὲν ἦτο Θεός, διότι ἂν ἦτο Θεός δὲν θὰ ἠδύνατο γ' ἀποθάνῃ. Ὁ Χριστὸς, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα κτίσματα ἐδημιουργήθη ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ ἄμεσον δημιούργημα, τὰ δὲ λοιπὰ εἶναι τὰ ἕμμεσα διότι διὰ τοῦ Χριστοῦ δημιουργοῦνται (Ρώδερφορδ. Ἡ Κιθάρα τοῦ Θεοῦ § 163.) «διαφέρει δὲ κατὰ τοῦτο, ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἐδημιουργήθη καὶ ἐχαρίσθη εἰς αὐτὸν ζωὴ ὑπερτέρα πάσης ἄλλης ὄντοῦτος καὶ φύσεως, ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ, ἣν αὐτὸς μόνος κατέχει». (Δόγ. Φωσφ. μηνὸς Ἰαν. 1923 σ. 20γ.) Ἐπίσης ὁ Κύριος δὲν ἦτο Θεάνθρωπος συνενῶν ἐν αὐτῷ δύο φύσεις. τὴν τε θεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ μετέστη ἐκ τῆς πνευματικῆς ἀγγελικῆς φύσεως, ἐκ τῆς ἀνωτέρας, εἰς τὴν ἀνθρωπίνην τὴν κατωτέραν. Γεννάται δὲ τότε τὸ ἐρώτημα, πῶς ὀνομάζεται υἱὸς μονογενῆς. Καὶ αὐτοῦ δὲν δυσκολεύονται γὰρ ἀπαντήσωσιν, ἔτι διετήρησεν τὸν τίτλον αὐτὸν (Δόγ. Φωσ. Ἰαν. 1923 σελ. 20 γ' καὶ 21 ἀ. προδ.) Τὴν δὲ λέξιν

Θεός, ἦτις ὑπὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀποδίδεται εἰς τὸν Χριστόν ἐρμηνεύουσι διὰ τῆς λέξεως παρὰ πᾶσαν ἐρμηνευτικὴν κριτικὴν «ἰσχυρός» (Ρώδερφορδ. Ἡ Κιθάρα τοῦ Θεοῦ § 28).

Ὁ Χριστὸς Ἐνθόφυχος. Δὲν διαστάζουσι δὲ γὰρ εἰπωσιν ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο Ἐνθόφυχος, ὡς καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, (41α καὶ 42β'), ἢ ὑπαρξίς του δὲν ἐτεροματίσθη ἐν τῷ ὕπνῳ καὶ ἔπαυσε γὰρ ὑπάρχει υἱὸς μονογενῆς, (Δόγ. αὐτ. θ. 21α). Τότε πῶς ἀνέστη; Ἡ ἀνάστασις ἀποκρίνεται εἶναι ἔργον τοῦ Ἰεχωβά καὶ εἶναι ἀναδημιουργία. (Αὐτοθ. σελ. 21α). «Τὸ σῶμα τὸ ὅποιον ἔλαβε μετὰ τὴν ἀνάστασιν εἶναι ἕτερον, τὸ δὲ σταυρωθέν, ὁ Ἰεχωβά διετήρησε κάπου, ἵνα ἀποδείξῃ κατὰ τὸν Χιλιετῆ αἰῶνα». (Ρώδερφορδ. Ἡ Κιθάρα τοῦ Θεοῦ § 29, 2). Ἐγένετο δὲ κοινωδὸς θείας φύσεως μετὰ τὴν ἀνάστασιν. (Δόγ. μηνῆμ. σελ. 21α).

2 Ἀρνήσις προσωπικότητος Ἁγίου Πνεύματος.

Ἀρνοῦνται προσέτι τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θεωροῦντες αὐτὸ ὡς ἀόριστον δυνάμιν τινὴ τῆς θεότητος, «ἐπίδρασιν τοῦ Θεοῦ ἢ ἐπιρροήν». (Ρώδερφορδ. Ἡ Κιθάρα τοῦ Θεοῦ § 4). ὡς ἐποιοῦν τοῦτο οἱ πνευματομάχοι, οἵτινες καταδικάσθησαν ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὸ 381. Συνεπῶς ἀπορρίπτουσι τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος, θεωροῦντες ὡς ἀνθρωπίνην ἐπιρροήσιν. (Ἡ καταλλαγὴ μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων κεφ. Β'. Η'.)

4. Μόνη ἡ πίστις σώζει. Ἡ σωτηρία δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἐπέρχεται κατὰ τούτους, οὐχὶ εἰς τὸν πιστεύοντα ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Κύριος—Κυρίαρχος, οὐδὲ ὅτι εἶνε διδάσκαλος ὑπερόχου διδασκαλίας, καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα του σώζονται, ἀλλὰ ἐν μόνον ἐκείνοις, οἱ ὅποιοι πιστεύουσι εἰς αὐτὸν καὶ παραδέχονται τὴν παρουσίαν αὐτοῦ καὶ ἐκτιμῶσι τὸ σῆμα αὐτοῦ (Ρώδερφορδ. Ἡ Κιθάρα τοῦ Θεοῦ § 336) καὶ παραδέχονται τὸν Χριστόν ἐλευθερωτὴν Ἰωάν. λ, 21]. (Δόγ. μηνῆμ. σελ. 21 γ').

Τούτους δὲ καλύπτει διὰ τοῦ χιτῶνος τῆς δικαιοσύνης (κατὰ τὰς γνώμας, περὶ δικαιοσύνης τῶν διαμαρτυρομένων) καὶ σκεπάζει τὰς παρούσας ἀτελείας, ἐὰν παραδίδωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ. (Αὐτοθ. σελ. 2 ἀ.)

5 Πίστιν εἰς τὸν φρόνιμον οἰκονόμον. Ἐπίσης συνιστῶσιν ἕμοιαν πίστιν εἰς τὰ γεγραμμένα τοῦ Πιστοῦ καὶ φρονίμου οἰκονόμου (Δουκ. 12, 42). Ὅστις εἶναι ὁ Πάστωρ Κ. Ρῶσσελ. (Αὐτοθ. σελ. 2α.) Τσοῦτον ὑπερψοῦσιν τούτον, ὥστε τὸν θεωροῦσιν τὸ «ὄργανον δι' οὗ ὁ Κύριος μεταδίδει ἡμῖν διὰ μέσου αὐτοῦ τὴν καθαρὰν καὶ ἀνόθευτον τροφήν. τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν τὴν ἐν Τύμῳ τῶν Γραφικῶν μελετῶν ἐκτεθειμένην διδασκαλίαν». (Ρώδερφορδ. Ἡ Κιθάρα τοῦ Θεοῦ § 417). Δι' ἰσχυρίζονται μάλιστα ὅτι τὸ 1874 ὁ Κύριος παρουσιάσθη ἀοράτως καὶ ἐδίδασκε διὰ τοῦ Ρῶσσελ. (Δόγ. μηνῆμ. σελ. 22 ἀ.)

Ὅπως δὲ ὅλοι οἱ διαμαρτυρομένοι τονίζουσι καὶ αὐτοὶ τὸ ζήτημα τῆς πίστεως, ὡς πρὸς τὴν ἠθικοποίησιν οὐδὲν ὀριστικῶν λέγουσι μόνον μεταχειρίζονται φράσεις ἀόριστους καλῶς ἠχοῦσας (Δόγ. μηνῆμ. σελ. 23 β. γ.) πλὴν μηδὲν λεγούσας. Πάντες δὲ οἱ πιστοὶ φυλάττονται διὰ τῆς πίστεως. «Τοὺς ἐν δυνάμει Θεοῦ φρουρούμενους διὰ τῆς πίστεως (Α. Πέτρ. 1, 5). Πητῶς